

Kirkon avioliittokäsityksen laajentaminen**Aloitteen tarkoitus**

Kun avioliittolaki Suomessa laajentuu 1.3.2017 alkaen koskemaan myös samaa sukupuolta olevia pareja, kirkolla on edessään uusi tilanne. Sen jäsenten joukossa on huomattava määrä ihmisiä, jotka kristillisen vakaumuksensa mukaisesti toivovat, että kirkko elämässään ja opetuksessaan voisi toimia uuden lain mukaisesti. Toisaalta kirkossa on paljon jäseniä, jotka eivät halua kirkon muuttavan avioliittokäsitystään. Tilanne ei ratkea vain toisen vaihtoehdon – avioliittokäsityksen muuttamisen tai ennalleen jättämisen – mukaan. Asia jakaa niin piispoja, kirkolliskokousta kuin kirkon jäseniä ylipäätään. Silti sen ei tulisi muodostua kirkkoa jakavaksi tekijäksi, vaan tilanteeseen on etsittävä aktiivisesti ratkaisua.

Olemme tietoisia siitä, että kirkossa on meneillään selvitystyö, joka koskee vihkioikeuteen liittyviä kysymyksiä. Tämän aloitteen tarkoitus on viitoittaa väylä eteenpäin.

Aloitteen tekijät pitävät tärkeänä

1. ettei kirkossa pitkään hiertänyt kysymys avioliitosta muodostu kirkon yhteyttä jakavaksi tekijäksi, vaan että tilanteeseen löydettäisiin ratkaisu, joka lisää osapuolten mahdollisuuksia elää ja toimia erilaisuudestaan huolimatta samassa kirkossa toisiaan kunnioittaen.
2. että kirkossa löydetään ratkaisu, joka takaa omantunnon rauhan sekä samaa sukupuolta olevien avioliittoon kriittisesti että siihen myönteisesti suhtautuville. Kysymykset seksuaalisuudesta, hyväksytyksi tulemisesta, sitoutumisesta, luottamuksesta ja rakkaudesta ovat olennaisen tärkeitä ihmiselle hänen sukupuolisesta suuntautumisestaan riippumatta.
3. että perusteet kirkon ratkaisuille suhteessa yhteiskunnalliseen avioliittolakiin nousevat kirkon omista teologisista, pastoraalisista ja eettisistä lähtökohdista.
4. että kirkossa pystytään esittämään uskosta ja rakkaudesta nousevia tulkintoja ajan muuttuessa sekä vastaamaan seurakuntalaisten kysymyksiin ja tarpeisiin.

Yleisperustelut

Suomessa homoseksuaalisuus poistui rikoslaista vuonna 1971 ja sairausluokituksesta vuonna 1981. Vähitellen homoseksuaalien oikeudet on saatettu tasa-arvoisiksi (1995, 1999), ja samaa sukupuolta olevilla on ollut mahdollisuus rekisteröidä parisuhteensa vuodesta 2002 lähtien. Maaliskuun alussa muuttuva avioliittolaki ulottaa aviopuolisointia koskevat oikeudet samaa sukupuolta oleviin pariin.

Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa homoseksuaalisuuteen liitetyt käsitykset ja opetus ovat seuranneet yhteiskunnallista muutosta, mutta viiveellä. Osa kirkon jäsenistä näkee homoseksuaalisuuden edelleen kielteisenä ilmiönä ja homoseksuaalisessa suhteessa elämisen syntinä. He eivät voi Raamattuun ja omaantuntoon perustuen hyväksyä homoseksuaalisia suhteita eikä sitä, että kirkko vihkisi tai siunaisi ne.

Toisaalta kirkossa on otettu huomioon homoseksuaalisuuden ymmärtämisessä tapahtunut kehitys. Homoseksuaaleja on tuettu pastoraalisissa kohtaamisissa. Evankeliumin julistus, ihmisarvo ja ihmisten puolustaminen ovat raivanneet tietä homoseksuaalien ja homoseksuaalisuuden hyväksynnälle niin kirkossa kuin yhteiskunnassa laajemminkin. Kirkon sanomasta on löytynyt turva ja toivo myös

homoseksuaaleille. Raamattuun ja kristilliseen uskoon perustaen homoseksuaalisuus ja samaa sukupuolta olevien parisuhteet voidaan nähdä Jumalan antamana lahjana. Moni näin ajattelevista katsoo, että kristillistä avioliittokäsitystä tulisi laajentaa.

Raamattu ei tarjoa tähän asiaan yksiselitteistä ratkaisua, koska sen pohjalta tapahtuvassa tulkinnassa voidaan päätyä hyvinkin vastakkaisille kannoille. Eri kantojen taustalla on aito pyrkimys totuudellisuuteen ja Jumalan tahdon etsintään. Siksi ratkaisua etsittäessä on kunnioitettava erilaisia näkemyksiä.

Jännitteisen asiantilan ovat tehneet näkyväksi vuonna 2002 voimaan tullut parisuhdelaki ja avioliittolain muutos (1.3.2017). Parisuhdelain osalta kirkossa löydettiin kompromissi vuonna 2010. Parisuhteen solmineille voidaan pyynnöstä järjestää vapaamuotoinen hetki, jossa pappi rukoilee heidän ”kanssaan ja puolesta”. Kahden näkökulman ero on siirtynyt nyt koskemaan avioliittoa. Kirkossa on myönnettävä, että tässä asiassa vastakkaiset näkökulmat tuskin lähentyvät lähitulevaisuudessa. Ne ovat osa kirkkomme elämää ja ajattelua. Samalla kun näin on, asia vaikuttaa painolastina niin kirkon sisällä kuin sen rajapinnoilla. Vastakkainasetteluun ei voida jäädä.

Aloitteen tekijät pitävät olennaisen tärkeänä kirkon ykseyttä ja yhtenäisyyttä. Erilaiset näkemykset homoseksuaalisuudesta ja avioliitosta eivät saa muodostua kirkkoa rikkovaksi tai jakavaksi tekijäksi. Erilaisia kantoja edustaville on taattava kotipaikkaoikeus kirkossa. Sen vuoksi on löydettävä ratkaisu, jossa erilaiset näkemykset voivat olla kirkossa voimassa yhtä aikaa. Tämä tarkoittaa sitä, että eri näkemyksiä edustavien ei tarvitse luopua kannoistaan. Sen sijaan heidän on etsittävä keskinäisessä kunnioituksessa sitä, mikä evankeliumissa ja kristinuskossa on luovuttamattominta ja olennaista.

Teologiset perustelut

Kristinuskon ydinsanoma on Kristuksessa tapahtunut Jumalan rakkauden ilmoitus ja sovinto ihmisten kanssa ja kesken: *”Kaikki tuntevat teidät minun opetuslapsikseni, jos te rakastatte toisianne.”* (Joh. 13:35). Kristillisessä uskontunnustuksessa tunnustaudutaan kolmiyhteisen Jumalan luovaan, lunastavaan ja täydellistävään työhön. Uskon synnyttäjänä, kohteena ja ylläpitäjänä on elävä Jumala. Luterilainen reformaatio ja sen synnyttämät Tunnustuskirjat rakentavat tälle horjumattomalle perustalle. Muuten reformaatio säilytti, koetteli, hylkäsi ja muutti monia katolisen kirkon uskoon liittämiä sisältöjä, muotoja ja käytäntöjä. Keskeinen koetinperiaate oli kysymys, mikä uskossa on olennaista. Uskon keskukseen nähden kehällisempi kysymys (adiafora) on, miten eri aikoina ja erilaisissa tilanteissa liitytään tuohon olennaiseen uskoon. Vaikka tämä liittyminen on muuttuvaa ja uskon ytimeen nähden toissijaista, se ei tarkoita, etteikö se ole inhimillisesti merkityksellistä ja tärkeää. Ihmiset liittyvät uskoon ja sen ilmaisemiseen usein rituaalien, ulkoisten muotojen ja käytäntöjen kautta. Näistä ulkoisista tavoista ja ratkaisuista ei kuitenkaan saisi tulla uskon ytimeen verrattavia muuttumattomia totuuksia.

Luterilaisessa perinteessä keskeisiä ovat uskon ja rakkauden samanaikaisuus ja rinnakkaisuus. Eri aikoina ymmärretään eri tavoin se, miten rakkaus toteutuu. Järkensä, harkintansa ja omantuntonsa perusteella on kunakin aikana kysyttävä, mikä nyt on hyvää ja oikein.

Jos Raamattu ei anna yksiselitteistä ratkaisua siihen, miten kirkossamme olisi tänään ajateltava Jumalan tahdon mukaisesta avioliitosta, eivät sitä anna myöskään Tunnustuskirjat. Niiden pohjalta voidaan päätyä perinteiseen avioliittokäsitykseen, mutta yhtä hyvin myös toisenlaiseen ratkaisuun. Kysymys on lopulta siitä, nähdäänkö avioliitto uskon vai rakkauden alueelle kuuluvaksi asiaksi. Molemmille kannoille löytyy perusteluja. Avioliiton muuttumattomuutta voidaan lisäksi perustella sillä, että näin liitytään muun muassa katolisen ja ortodoksisen kirkon näkemyksiin avioliitosta Jumalan asettamana miehen ja naisen liittona. Toisenlaiseen ratkaisuun voidaan päätyä tulkitsemalla avioliitto Lutherin tapaan maalliseksi järjestykseksi. Avioliitto on näin ymmärrettynä rakkauden alaan kuuluva asia.

On huomattava, että kirkon yhteiseen traditioon vetoaminen ei ole tässä asiassa riittävä peruste. Raamattu, varhaisen kirkon opinmuodostus ja myöhempi oppihistoria sekä luterilaiset tunnustuskirjat ovat syntyneet maailmassa, jossa oletetaan olevaksi tietty Jumalan asettama luomisjärjestys, jossa mies on tavalla tai toisella aina perheensä pää ja edustaa perhettään julkisessa elämässä. Raamattu, kirkon opillinen kehitys tai Tunnustuskirjat eivät anna vastausta siihen, miten homoseksuaalisuus, homojen oikeudet ja avioliitto tulee ymmärtää nykyisessä tasa-arvolle rakentuvassa toimintaympäristössä. Kristittyinä meidän on luettava perinnettämme yhä uudelleen ja ymmärrettävä se, että uudet ajat ovat aina vaatineet kirkkoa muuttumaan ja kehittämään ajatteluaan.

Tieteen käsitys homoseksuaalisuudesta on muuttunut 1900-luvun puolivälistä lähtien. Kirkot ovat joutuneet kysymään, sulkevatko ne omilla näkemyksillään ja toiminnallaan homoseksuaalit ja heidän läheisensä ovien ulkopuolelle. Tästä johtuen kirkkojen ratkaisut – seuraten luonnollisen lain ääntä – ovat tulleet ilmiötä paremmin ymmärrettäviksi, jopa homoseksuaalien yhtäläisiä oikeuksia puolustavaksi. Tässä kyse ei ole vain ajan muutoksesta imetyistä ratkaisuista. Taustalla on vahva evankeliumeissa kuuluva lähimmäisen rakkauden ydin, kultaisen säännön vastavuoroisuuden ajatus sekä pyrkimys asettaa heikomman puolelle. Jokainen ihminen on luotu Jumalan kuvaksi.

Kansainvälisesti katsoen Suomen evankelis-luterilainen kirkko liittyisi avioliittoon vihkimisen laajennuksella muiden pohjoismaisten sisarkirkkojen ratkaisuihin. Luterilaisen kirkkoperheen (LML) sisällä joidenkin kirkkojen tekemät perinteisestä avioliittokäsityksestä poikkeavat ratkaisut ovat aiheuttaneet jännitteitä. Ratkaisusta voi seurata myös ekumeenisiä haasteita. Mahdollisten jännitteiden syntyminen ei ole kuitenkaan syy, jonka takia kirkot jättäisivät tekemättä perusteistaan ja toimintaympäristöistään johtaen omia ratkaisujaan (LWF: *Claiming the Gift of Communion in a Fragmented World*).

Reformaatio merkitsi monien kirkollisten käytäntöjen uudistusta ja perusteellista muutosta. Kirkon sakramenttiopetus muuttui, luostarilaitos purettiin ja pappien avioliitot sallittiin. Reformaation merkkivuosi muistuttaa, että kirkon on pystyttävä uudistumaan asioissa, jotka uskon ja rakkauden näkökulmista nähdään tärkeiksi ja välttämättömiksi. Kirkon tulee olla turvallinen ja yhdenvertainen yhteisö kaikille ihmisille, perheille ja parisuhteille.

Siunauksen teologiasta

Jumalan siunauksen pyytäminen avioliitolle on vihkitoitituksen hengellinen ydin. Siunaamisen teologia avioliitossa on ymmärretty eri aikoina eri tavoin. Ensinnäkin voidaan ajatella, että vihittäville pitää edellyttää joitakin ominaisuuksia tai taitoja ennen kuin heidän liittonsa voidaan siunata (esimerkiksi nuhteettomuus tai sukupuoli). Toisen ajattelutavan mukaan siunaaminen ei edellytä siunausta pyytäviltä mitään ominaisuuksia tai edellytyksiä. Jumala on kaikkivaltias ja antaa siunauksen näkyä niin kuin tahtoo. Kolmanneksi on ajateltu, että puolison löytyminen on jo itsessään Jumalan siunaus tai merkki siunauksesta, kuten muutkin elämän hyvät lahjat. Siksi siunaamisen rukous on jälkikäteen saman hyvän pyytämistä, jonka vihkipari on jo toisissaan saanut.

Katekismus (1999) ei puhu siunauksesta ja siunaamisesta avioliittoon vihkimisen yhteydessä, mutta muuten sen siunausopetus on selvä ja avara. Kristitty elää joka päivä Jumalan siunauksen varassa. Herra varjelee, vaikka ihminen ei aina Jumalan rakkauden teitä tunnekaan. Katekismuksen siunaamisen käsitys on täynnä luottamusta. Kun ihminen siunaa toista, voidaan luottaa siihen, että Jumala kääntyy ihmisen puoleen ja on hänen kanssaan. Jumalan siunauksen turvissa myös kuolemme. Tämän ajatuksen mukaan ihminen ei voi asettaa ehtoja siunaukselle, vaan se on täysin Jumalan käsissä.

Katekismuksen siunaamisen teologia herättää vakavasti kysymään siunaamisen merkitystä. Mitä tarkoittaa, jos kirkko rajaa sukupuolen tai seksuaalisen suuntautumisen perusteella ihmisiä silloin, kun on

kyse avioliittoon vihkimisestä ja siinä rukoiltavasta siunauksesta. Aloitteen tarkoitus on turvata mahdollisuus pyytää ja rukoilla siunausta kaikille avioliiton solmineille.

Ratkaisuvaihtoehdot

1.3.2017 lähtien Suomen evankelis-luterilainen kirkko on ensimmäisen kerran tilanteessa, jossa sen avioliittokäsitys poikkeaa merkittävästi yhteiskunnallisesta avioliittolainsäädännöstä.

Vuonna 2011 piispainkokous antoi pastoraalisen ohjeen vapaamuotoisen rukoushetken järjestämisestä rekisteröidyn parisuhteen solmineiden henkilöiden kanssa ja puolesta. Piispankokous syksyllä 2016 antamassaan selvityksessä toteaa, että annettua ohjeistusta voidaan soveltaa myös samaa sukupuolta olevien parien avioliiton puolesta rukoilemiseen.

Ruotsin, Norjan ja Tanskan luterilaiset kirkot ovat seuranneet yhteiskunnallisen avioliittolain kehitystä. Niissä samaa sukupuolta olevat parit voivat saada kirkollisen vihkimisen. Ruotsin kirkossa päätös siunata samaa sukupuolta olevien rekisteröidyt parisuhteet johti avioliittolain muutoksen myötä siihen, että kirkko on vihkinyt sukupuolta olevia pareja vuodesta 2009 lähtien. Norjan kirkon päätös (2016) poikkeaa hieman Ruotsin tilanteesta. Norjan kirkossa tunnustettiin ja tunnustettiin se, ettei asiassa saavuteta yksimielisyyttä. Piispainkokous esitti kirkolliskokoukselle samaa sukupuolta olevien avioliiton hyväksymistä, kuitenkin niin, että eri tavoin ajatteleville taattiin omantunnon vapaus. Tämän lisäksi samaa sukupuolta olevien vihkimiseksi/siunaamiseksi laadittiin oma toimituskaava, joka hyväksyttiin alkuvuodesta 2017.

Suomen kirkon todellisuus muistuttaa tälle hetkellä enemmän Norjan kuin Ruotsin kirkon tilannetta. Niin Norjassa kuin Suomessa kirkko ei ole siunannut rekisteröityjä parisuhteita. Taustalla molemmissa kirkoissa voi nähdä sen, ettei asiasta ole saavutettu riittävää yksimielisyyttä. Norjan kirkko on etsinyt omaan tilanteeseensa aktiivisesti ratkaisua ja löytänyt sen. Suomen kirkossa asia on vielä kesken ja ratkaisematta. Suomen evankelis-luterilaiselle kirkolle olisi luontevinta etsiä samansuuntaista ratkaisua kuin Norjassa on tehty.

Avioliittolain muutokseen on yhtenä ratkaisuvaihtoehtona esitetty sitä, että kirkko luopuisi vihkimisoikeudesta ja keskittyisi solmittujen avioliittojen tukemiseen hengellisestä näkökulmasta. Näin se välttäisi avioliittokäsityksiin liittyvän työskentelyn ja ongelmat. Tätä esitetään niin homoseksuaalisuuteen myönteisesti kuin kielteisesti suhtautuvien keskuudessa. Tämä ei kuitenkaan ratkaisisi ongelmaa, vaan siirtäisi sen samaa sukupuolta olevien parien siunaamiseen, jossa siinäkin kannat kirkossa poikkeavat voimakkaasti toisistaan. Vihkioikeudesta luopuminen heikentäisi kirkon luonnollisia ja myönteisiä yhteyksiä nuorten, nuorten aikuisten ja heidän perheidensä elämään.

Lapsivaikutusten arviointi

Suoraan aloite vaikuttaisi niiden lasten elämään, jotka elävät samaa sukupuolta olevien vanhempien perheessä tai syntyvät sellaiseen perheeseen. Samaa sukupuolta oleva rekisteröity pari oli vuonna 2015 vanhempina noin 600 lapsiperheessä (Tilastokeskus). Tarkkaa tietoa kaikista homoseksuaalien perheiden lapsista ei ole, mutta on arvioitu, että samaa sukupuolta olevien vanhempien perheissä elää tällä hetkellä yli 2000 lasta. Kirkon päätös vihkiä tai olla vihkimättä samaa sukupuolta olevia pareja ei muuta tätä tosiasiaa. Muiden lasten osalta vaikutukset ovat välillisiä.

Samaa sukupuolta olevien vanhempien perheissä lapset voisivat aloitteen toteutuessa kokea, että heidän vanhempiansa parisuhde ja sitä kautta heidän perheensä on hyväksytty ja sillä on samanlainen arvo kuin muilla perheillä. Tämä toisi turvaa ja jatkuvuutta lasten kasvulle. Arjen ennustettavuus, hoiva ja huolenpito, vanhempien sitoutuminen toisiinsa ja lapsiin, sekä muiden ihmisten hyväksyvä ja kannustava asenne ovat

merkittävimpiä lapsen hyvää kasvua varmistavia tekijöitä ja ovat riippumattomia vanhemman sukupuolesta. Lapset hyötyvät, jos samaa sukupuolta olevilla vanhemmilla on tasa-arvoiset oikeudet kirkossa ja muussa yhteiskunnassa. Yhdenvertaisen kohtelun ajatus tulee näkyväksi esimerkiksi kastetilanteissa.

Pitkällä tähtäimellä aloite toteutuessaan vaikuttaa erilaisten perhemallien hyväksyntään ja lasten tasavertaiseen kohteluun myönteisesti. Välillisesti aloite koskee kaikkia lapsiperheitä.

Johtopäätökset

Avioliittolain muutoksen vaikutus tulisi ottaa huomioon ja käynnistää työ avioliittoon vihkimisen ja siunaamisen mahdollistamiseksi myös samaa sukupuolta oleville pareille sekä valmistella sitä vastaavat muutokset toimitusten kirjaan. Muutokset voitaisiin tehdä joko soveltamalla niin sanottua Norjan mallia eli laatimalla samaa sukupuolta oleville pareille oma vihkikaava tai muokkaamalla nykyistä vihkikaavaa myös samaa sukupuolta oleville pareille sopivaksi.

Kirkolliskokouksen tulee turvata niiden pappien omantunnon vapaus, jotka eivät voi vakaumukseensa vedoten vihkiä tai siunata samaa sukupuolta olevia pareja.

Seurakunnan tulee kuitenkin varmistaa, että samaa sukupuolta oleville pareille taataan vihkivä ja siunaava pappi, ja että seurakuntien sakraalitulat ovat avoimina myös samaa sukupuolta oleville pareille.

Ehdotus:

Kirkolliskokous päättää ryhtyä valmistelemaan tarvittavia muutoksia kirkon avioliittokäsityksen laajentamiseksi mahdollisimman pian myös samaa sukupuolta olevia pareja koskevaksi. Perinteisellä tavalla avioliittoon suhtautuville turvataan mahdollisuus olla ja toimia kirkossa tasavertaisesti.

Allekirjoittajat:

Jukka Hautala, Markku Orsila, Aulikki Mäkinen, Olli-Pekka Silfverhuth, Marjatta Pulkkinen, Jukka Harvala, Maria Kaisa Aula, Tiina Reinikainen, Mirjami Mäntymaa, Rolf Steffansson, Elina Karttunen, Juha Tanska, Åsa A. Westerlund, Kari Aakula ja Bo-Göran Åstrand